

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor

TEZĂ DE ABILITARE

**Dezvoltări și aprofundări în sfera sistemelor informaționale de
raportare – de la diversitate la armonizare**

Candidat

Ștefănescu Cristina Alexandrina

Conf.univ.dr.

2021

REZUMAT

Prezenta teză de abilitare are ca obiectiv prezentarea traiectoriei candidatei, ulterior dobândirii titlului de doctor și sintetizează o mare parte a activității de cercetare științifică a acesteia desfășurată în ultimii ani.

Având o pregătire educațională în domeniul contabilității, dar și experiență practică în sfera financiar-bancară, activitatea de cercetare și predare a candidatei acoperă arii tematice asociate pregătirii sale. În acest context, traiectoria de cercetare poate fi descrisă prin diversitate, domeniile abordate fiind legate de experiența profesională și de oportunitățile de predare și cercetare apărute pe parcurs.

Pe parcursul carierei de cercetare, candidata a realizat studii științifice în aria contabilității, un domeniu științific complex, care acoperă tematici de cercetare aplicate la diferite niveluri și în sfere variate de activitate. Pe acest traseu, vizând o continuă evoluție, candidata a urmărit în mod special, dobândirea unei experiențe de cercetare la nivel internațional. Astfel, aceasta s-a orientat cu precădere spre diseminarea rezultatelor sale științifice prin publicarea în jurnale de top (având 7 articole în Social Sciences Citation Index (SSCI), din care 6 cu AIS>0 și 3 în calitate de unic autor; 7 articole ISI Proceedings și 2 articole Emerging Source Citation Index (ESCI)), precum și edituri internaționale de prestigiu (9 articole și/sau capitole de carte în edituri precum Taylor & Francis, Emerald, Elsevier, Springer, Palgrave MacMillan). De asemenea, a participat la multiple manifestări științifice internaționale în țară și în străinătate (23 conferințe), inclusiv ale unor organizații de prestigiu pentru domeniul în care activează (European Accounting Association (EAA), Comparative International Governmental Accounting Research (CIGAR)). Cele 9 cărți și peste 60 de articole publicate de-a lungul carierei academice au contribuit la creșterea impactului științific și a vizibilității internaționale, materializându-se în peste 350 de citări (Google Scholar H-index = 10), din care 30 de citări în Web of Science (WoS). La obținerea acestor rezultate au contribuit abilitățile de cercetare dobândite în cadrul studiilor postdoctorale, prezența activă în proiecte de cercetare și activitatea dinamică în echipe de lucru din cadrul departamentului facultății.

Prezenta teză de abilitare este structurată în două secțiuni principale:

Secțiunea I - Realizări științifice și profesionale conține două capitole dedicate prezentării evoluției carierei academice, științifice și profesionale (capitolul A) și direcțiilor principale de cercetare și a contribuțiilor științifice (capitolul B).

Capitolul (A) debutează cu o sinteză a studiilor efectuate și a diplomelor obținute pe parcursul dezvoltării educaționale, precum și a principalelor realizări ale carierei academice și profesionale, fiind urmată de o trecere în revistă a evoluției activității de cercetare științifică, respectiv a activității didactice.

Capitolul (B) reprezintă substanța tezei de abilitare, prezentând principalele direcții de cercetare și rezultatele semnificative pe fiecare în parte. Acesta este structurat pe două părți principale reprezentând cele două mari direcții de cercetare: *raportarea financiară (B1)* și *raportarea nefinanciară (B2 și B3)*, ambele fiind orientate spre nevoia de armonizare a sistemelor informaționale de raportare, atât în sectorul public cât și privat, materializându-se în studii teoretice și empirice, la nivel de reglementare, dar și de implementare. Direcțiile de cercetare conturate și dezvoltate într-o manieră comprehensivă converg spre crearea unor sisteme informaționale de raportare unitare, comparabile, fundamentate pe teorii (instituțională, legitimității, agenției, părților interesate, interesului public), paradigme (NPM – New Public Management, NPG – New Public Governance) și valori comune (transparență, comparabilitate, responsabilitate socială publică/corporativă, „gândire integrată”, performanță, sustenabilitate), susținând astfel nevoia de armonizare atât a raportării financiare, cât și celei nefinanciare.

Prima direcție de cercetare a vizat sfera *raportărilor financiare*, orientându-se asupra sectorului public, puternic marcat de paradigmele manageriale - New Public Management (NPM), post-New Public Management (post-NPM) și New Public Governance (NPG) – care au pus presiuni asupra reformării sistemelor informaționale contabile, bugetare și fiscale prin adoptarea principiilor bazei de angajamente (accrual). În acest context, de-a lungul timpului au fost promovate diferite standarde internaționale (IPSAS, EPSAS și ESA 2010) menite să îmbunătățească calitatea, transparența și comparabilitatea informațiilor. Odată cu acestea a apărut și necesitatea procesului de armonizare în ceea ce privește raportarea financiară și bugetară, și convergența acestora cu raportarea statistică, prin promovarea unitară a conceptului „accrual”.

Pe aceste coordonate s-a derulat și demersul de cercetare în cadrul acestei direcții, concentrându-se așadar pe *nevoia de armonizare* a sistemelor informaționale de raportare în sectorul public la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene, cât și pe importanța acesteia și a adoptării *reformei „accrual”* în vederea asigurării unui *management public performant* (subcapitolul B1).

Primul obiectiv a vizat identificarea nevoii unor standarde distincte de raportare pentru sectorul public. Studiul întreprins în acest sens („The managerial decisions for the European Union under the siege of changes in the public sector accounting”) oferă o imagine actuală a statusul reformei sectorului public la nivelul statelor membre UE, evidențiind decalajul dintre armonizarea materială și formală, prin evaluarea gradului de reglementare și implementare a IPSAS la nivel național. Rezultatele au confirmat recunoașterea unei nevoi reale a unui referențial specific pentru sectorul public, diferit de cel privat (IFRS), promovând astfel cadrul european de standarde EPSAS ca etalon al sistemului de raportare financiară pe bază de angajamente (accrual).

Plecând de la aceste premise, al doilea obiectiv important în cadrul acestei direcții de cercetare a urmărit identificarea nevoi de armonizare între diferite sisteme de raportare (bugetară vs. financiară, respectiv statistică vs. financiară). La realizarea sa au contribuit prin studiile „Public accounting reporting, under an achievable metamorphosis?”, respectiv „New approaches in public sector reporting at European Union level”), ale căror rezultate au confirmat necesitatea unui sistem unitar de raportare guvernamentală care să reunească toate cele trei dimensiuni (statistică, bugetară și financiară). Acest deziderat a fost atins prin studiul „„United in diversity” public sector financial, statistical and budgetary reporting in the European Union”, rezultatele sale susținând și încurajând eforturile naționale și internaționale orientate spre armonizarea și îmbunătățirea comparabilității informațiilor financiar-bugetare și a datelor statistice agregate, promovând ideea de „unitate în diversitate”.

În final, cercetarea desfășurată în cadrul acestei direcții, a trecut dincolo de sfera contabilității urmărind importanța reformei sectorului public (reforma „accrual”) în asigurarea unui management performant. Studiile realizate în acest sens („Public management reform under the dome of accruals” și „The link between public management and accounting from the point of view of performance”) au atestat acest concept drept cel mai bun mod de a îmbunătăți gestionarea sectorului public prin obiective „SMART” și de a spori eficiența sa, oferind informații de înaltă calitate pentru procesul decizional și asigurând o comparabilitate mai mare între țări pe tot parcursul procesului de armonizare a sistemelor informaționale de raportare.

A doua direcție de cercetare a vizat sfera *raportărilor nefinanciare*, orientându-se atât asupra *sectorului public*, cât și *privat*, susținută de interesul emergent manifestat pe plan internațional de a consolida căile spre sustenabilitate, de a crește transparența și de a spori responsabilitatea față de părțile interesate. În acest context, evoluția din ultimele decenii a practicilor voluntare de divulgare de informații cu accent sporit pe problemele de mediu și sociale a creat premisele apariției și dezvoltării diferitelor cadre de raportare (ex. GRI, <IR>) menite să faciliteze furnizarea unor astfel de informații. Diversitatea acestora și utilizarea lor pe scară largă în practicile voluntare de dezvăluire a informațiilor a condus totodată la necesitatea reglementării raportării nefinanciare materializată în apariția Directivei 2014/95/EU.

Pe aceste coordonate s-a derulat și demersul de cercetare în cadrul acestei direcții, concentrându-se așadar atât pe *identificarea unui cadru uniform de raportare nefinanciară*, capabil a sporii *transparența* și a contribui la asigurarea *sustenabilității economice și financiare* (subcapitolul B2), cât și pe *Directiva 2014/95/EU* – rezultat al nevoii de armonizare a raportărilor nefinanciare (subcapitolul B3).

Așadar, prima subdirecție de cercetare (B2) a fost orientată preponderent asupra *raportării integrate <IR>* ca exponent al cadrelor de raportare existente.

Un obiectiv important urmărit în cadrul acestei subdirecții a vizat identificarea *rolului raportării informațiilor nefinanciare în creșterea transparenței* și a responsabilității publice, având la bază raportarea integrată <IR>. La realizarea sa a contribuit în primul rând studiul „An original assessment tool for transparency in the public sector based on the integrated reporting approach” care a dezvoltat un instrument original de măsurare a transparenței informațiilor nefinanciare prin suprapunerea indicatorilor standardelor GRI pe cele șase capitaluri definite de cadrul <IR>, considerând totodată și caracteristicile calitative ale informațiilor propuse de ambele cadre de raportare. Prin abordarea holistică ce a stat la baza dezvoltării instrumentului de divulgare, conferită de laturile sale cantitativă și calitativă, acesta a creat premisele îmbunătățirii transparenței prin raportare, oferind oportunități interesante pentru studii empirice viitoare. În consecință, instrumentul dezvoltat a fost ulterior testat prin studiul „Approaching public sector transparency through an integrated reporting benchmark” cu scopul de a identifica anumite tipare în ceea ce privește practicile de dezvoltare într-o serie de entități raportoare din sectorul public și de a dezbate elementele influente ale indicelui de divulgare. Rezultatele au evidențiat că reunirea de indicatori financiari detaliați, date operaționale și informații de sustenabilitate cuprinse în raportarea integrată (<IR>), coroborat cu atenția sporită acordată aspectelor calitative ale informațiilor, poate îmbunătăți gradul general de transparență, contribuind la creșterea responsabilității publice.

Al doilea obiectiv major în cadrul acestei subdirecții a fost orientat asupra *rolul raportării informațiilor nefinanciare în asigurarea sustenabilității economice și financiare* prin arhitectura cadrului de raportare integrată <IR>. În acest sens, studiul „Enabling financial sustainability through integrated reporting” a reușit să confirme rolul cadrului <IR> drept un instrument de urmărire a nivelului de sustenabilitate financiară și un mijloc de a depăși potențialele provocări legate de gestionarea resurselor financiare într-o organizație, prin analiza de conținut, sintetizarea și suprapunerea elementelor constituente de bază ale modelelor de raportare (<IR>) și sustenabilitate financiară (OAG și IPSASB) analizate. Pe de altă parte studiul „The role of universities in consolidating intellectual capital and generating new knowledge for a sustainable bio-economy” focalizat pe unul dintre cei mai importanți piloni ai <IR>, și anume capitalul intelectual, a pus accent pe rolul transparenței informațiilor legate de acesta în asigurarea unei economii sustenabile, prin intermediul unei societăți bazate pe cunoaștere.

În final, în cadrul acestei subdirecții de cercetare, studiul „Sustainability reporting in the public realm – trends and patterns in knowledge development” a urmărit investigarea structurii literaturii științifice, oferind o imagine cuprinzătoare a stadiului cunoașterii utilă în a stabili potențialele direcții viitoare în acest domeniu promițător.

Cea de-a doua subdirecție de cercetare (B3) în sfera raportărilor nefinanciare a fost reprezentată de *Directiva 2014/95/EU* – rezultat al nevoii de armonizare a acestora ce a ridicat multe opinii divergente, argumente pro și contra, critici și provocări practice. Această arie de cercetare emergentă ne-a permis să adăugăm valoare literaturii științifice, atât în sfera armonizării „de jure” cât și „de facto”.

Studiile „Enhancing transparency through the new Directive 2014/95/EU transposition – An institutional isomorphism perspective” și „Transposition of Directive 2014/95/EU – Do macroeconomic determinants affect non-financial reporting harmonization?” au făcut lumină asupra provocărilor *armonizării formale* a raportării nefinanciare în Europa. Acestea au urmărit să evalueze fie puterea *presiunilor coercitive, mimetice și normative* asupra gradului de transpunere a Directivei în reglementările naționale, fie influențele diferiților *factori macroeconomici*, precum cei legali (sistem de guvernare), culturali

(educație), sociali (protecția intereselor), financiari (grad de deschidere și dependența de finanțarea externă) sau economici (dezvoltare și inflație) asupra deciziei de a transpune în timp util și pe deplin a Directivei. Trecând în sfera *armonizării materiale*, studiul „Encompassing non-financial reporting in a coercive framework for enhancing social responsibility: Romanian listed companies' case” a explorat dezvăluirea informațiilor nefinanciare în perioada ante și post introducerii Directivei 2014/95/EU, urmărind identificarea factorilor săi determinanți.

În final, în cadrul acestei subdirecții de cercetare studiul „Non-financial reporting – insights, gaps, patterns and future agenda” a oferit una dintre primele recenzii cuprinzătoare ale literaturii în domeniul raportărilor nefinanciare, menită să descopere perspective și aspecte critice care să stea la baza agendei viitoare de cercetare.

Secțiunea II - Plan de evoluție și dezvoltare a carierei este dedicată prezentării perspectivelor viitoare și surprinde cele două laturi ale profesiei – cercetarea științifică și activitatea didactică. Pe fiecare componentă sunt subliniate premisele, obiectivele și coordonatele majore de dezvoltare a laturii științifice / educaționale acoperite, fiind descrise principalele demersuri propuse (plan de diseminare a rezultatelor, impactul presupus al cercetării, strategii de dezvoltare și aprofundare în cadrul procesului didactic și de cercetare).

Partea finală a tezei de abilitare cuprinde referințele bibliografice ale studiilor realizate și prezentate în cadrul acesteia.

Referințe¹:

B1. Nevoia de armonizare a sistemelor informaționale de raportare – premisă pentru asigurarea unui management performant

Nistor Cristina-Silvia, **Stefanescu Cristina-Alexandrina** (2016), The managerial decisions for the European Union under the siege of changes in the public sector accounting, *African Journal of Accounting, Auditing and Finance*, vol. 5(3), pp. 207–230.

Nistor Cristina-Silvia, **Stefanescu Cristina-Alexandrina** (2018), Public accounting reporting, under an achievable metamorphosis?, *Current Science*, vol. 114(10), pp. 2131–2137.

Nistor Cristina Silvia, **Stefanescu Cristina Alexandrina** (2016), New approaches in public sector reporting at European Union level, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Oeconomica*, vol. 61(2), pp. 49-66.

Tiron-Tudor Adriana, Nistor Cristina-Silvia, **Stefanescu Cristina-Alexandrina** (2020), „United in diversity” public sector financial, statistical and budgetary reporting in the European Union, *International Journal of Public Sector Management*, vol. 33(2/3), pp. 265-283.

Stefanescu Cristina-Alexandrina (2020), Public management reform under the dome of accruals, *Spanish Accounting Review*, vol 23(1), pp. 91-101.

Nistor Cristina-Silvia, **Stefanescu Cristina-Alexandrina** (2021), The link between public management and accounting from the point of view of performance, *CECCAR Business Review*, no. 1, pp. 60-72.

B2. Instrumente de evaluare și cadre de raportare a informațiilor nefinanciare – de la diversitate spre nevoia de armonizare

Stefanescu Cristina-Alexandrina, Oprisor Tudor, Sintejudanu Mara Andreea (2016), An original assessment tool for transparency in the public sector based on the integrated reporting approach, *Proceedings of the 11th International Conference Accounting and Management Information Systems (AMIS 2016)*, *Journal of Accounting and Management Information Systems*, vol. 15(3), pp. 542-564.

¹ Referințele sunt redată în ordinea prezentării în cadrul tezei de abilitare

Nistor Cristina Silvia, **Stefanescu Cristina-Alexandrina**, Oprisor Tudor, Crișan Andrei Răzvan (2019), Approaching public sector transparency through an integrated reporting benchmark, *Journal of Financial Reporting and Accounting*, vol. 17(2), pp. 249-270.

Tiron-Tudor Adriana, Nistor Cristina-Silvia, **Stefanescu Cristina-Alexandrina** (2018), The role of universities in consolidating intellectual capital and generating new knowledge for a sustainable bio-economy, *Amfiteatru Economic*, vol. 20(49), pp. 599–615.

Nistor Cristina Silvia; **Stefanescu Cristina-Alexandrina**; Oprisor Tudor; Tiron-Tudor Adriana (2017), Enabling financial sustainability through integrated reporting, in *Financial Sustainability in Public Administration* (editors: Rodríguez Bolívar, Manuel Pedro), Editura Palgrave/Macmillan, pp. 139-166.

Stefanescu Cristina-Alexandrina (2021), Sustainability reporting in the public realm – trends and patterns in knowledge development, *Sustainability*, vol.13(8), 4128.

B3. Directiva 2014/95/EU – rezultat al nevoii de armonizare a raportării nefinanciare

Stefanescu Cristina-Alexandrina (2021), Enhancing transparency through the new Directive 2014/95/EU transposition – An institutional isomorphism perspective, *Spanish Journal of Finance and Accounting*. DOI:10.1080/02102412.2021.1937850 (acceptat pentru publicare).

Stefanescu Cristina-Alexandrina (2021), Transposition of Directive 2014/95/EU – Do macroeconomic determinants affect non-financial reporting harmonization?, *Journal of Financial Reporting and Accounting*. DOI:10.1108/JFRA-07-2020-0193 (acceptat pentru publicare).

Tiron-Tudor Adriana, Nistor Cristina-Silvia, **Stefanescu Cristina-Alexandrina**, Zanellato Gianluca (2019), Encompassing non-financial reporting in a coercive framework for enhancing social responsibility: Romanian listed companies' case, *Amfiteatru Economic*, vol. 21(52), pp. 590-606.

Stefanescu Cristina-Alexandrina, Tiron-Tudor Adriana, Moise Ecaterina Monica (2021), EU Non-financial reporting – insights, gaps, patterns and future agenda, *Journal of Business, Economics and Management*, vol. 22(1), pp. 257-276.